

Kern 3484 (1-6)

541

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several lines and appears to be a title or a list of entries.

2

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
SISTENS DVBIA QVAEDAM
CONTRA
INFLAMMATIONES
OCCVLTAS
IN
FEBRIBVS PVTRIDIS.

QVAM
CONSENTIENTE ILLVSTRI
MEDICORVM ORDINE,
IN REGIA FRIDERICIANA
PRAESIDE
VIRO MAGNIFICO ET ILLVSTRI
D. PHILIPP. FRIDER. MECKEL
ACAD. FRIDER. H. T. PRO-RECTORE,
MEDIC. ET ANATOM. PROF. P. O.
INSTITVTI CLINICI CHIRVRGICI DIRECTORE
ET CIRCVL. SALIC. ET MANSFELD.
PHYSICO,
PRO
SVMMIS IN MEDICINA HONORIBVS
RITE OBTINENDIS
PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI
SVBMITTIT
AVCTOR,
ABRAHAMVS ZADIG,
WRATISLAVIA - SILESVS.
DIE VII. OCTBR. MDCCLXXXVIII.

HALAE,
APVD FRANCKE ET BISPINK.

PRAEFATIO.

Diffensiones antiquissimorum Medicorum in rebus medicis, theoreticum aut hypotheticum Medicinæ campum potissimum concernebant. Etenim, quum accurata phaenomenorum in machina humani corporis obvenientium observatio Medicos induceret, ad hunc illumve ejus statum præsupponendum, ut hoc illudve phaenomenon inde explicarent: non potuit non fieri, quin vel perspicacissimi eorum, quamdiu exactior interioris machinæ humanæ cognitio eos latebat, hanc illamve corporis conditionem statuerent,

) 2

tuerent, quæ nec omnibus phænomenis
congrueret, neque pro aliis jam defini-
tis machinæ adjunctis locum obtineret.
Ast ipsa hæc res, obscurior videlicet
interioris nostræ machinæ cognitio, non
veteres tantum, sed et recentiores Me-
dicos ad plurima provocavit dissidia.
Quis enim ignorat, quam variæ a
Galeno. ad *Boerhaviûm* obtinuerint sen-
tentiarum de Inflammationis origine! Non-
ne posterioris hac de re doctrina floruit,
donec *Robertus Whyttius*, aliique plu-
res rem sive statum nostri corporis, ejus-
que adjuncta exquisitius definiendo, eam
refutarent, refutataque magis probabi-
lem substituerent? Quotas lites move-
re Medici, quum de indole atque
caussa febris putridæ disceptarent! Quas-
ne hypotheses prior Medicorum ætas
tulit, quas nostra plane recusat!

Eadem

Eadem vero res, quæ veteres Me-
dicos in errorem abduxit, abducit et re-
centes. Quis enim jure contendat, no-
stra ætate rem medicam, etsi admodum
exculta sit, eum attigisse perfectionis
gradum, quo quævis dubia contra men-
tem theoriis inhærentium prorsus eva-
nescant? Quæ autem quum ita non
sint, recte colligitur, et nostras et pos-
teras Medicorum disceptationes per-
ficiendæ arti nostræ non minus ser-
vire, quam promovendis ejus primo-
rdiis servierunt disceptationes Medi-
corum antiquissimorum. Doctrinas
enim, quas Medici theoretici tuentur,
quam maxime in actus eorum, qui
praxi se dedunt, influere, neminem fu-
git. Quare et neminem fugiet, quod
si vacillent illæ, vacillaturæ sint et hæ,

Nec

Nec igitur Tyronem artis Medicæ dedecere censeam, qui proferat dubia contra Celebrium virorum mentem, siquæ ipsi obvenerint interea temporis, quo Medicinæ operam navans, studuit, certa ab incertis, quantum per vires datum est, separare.

Quapropter, quin temeritatis meum præstare verear, dubia mea contra aliorum doctrinam, eam scilicet, qua inflammatio occulta, comes febris putridæ statuitur, aperire non dubitans; spero, fore, ut æqui veritatis Arbitri mentem meam in dubiis proferendis, quæ alia non est, quam ut, si forsân errem, meliora edocear, ob oculos habeant, atque pro ea suum in me ferant iudicium.

SEC-

SECTIO I.

De Inflammatione.

Partem aliquam corporis externam aliquando in tumorem elevari ac tensione, durtie, rubedine, calore, dolore, pulsationeque molesta torqueri, docet optima artis nostrae magistra, Observatio. Quae phaenomena licet inter se discrepantia, si conjunctim vel separatim, plura tamen, in quadam corporis parte occurrant, veteres jam Pathologi, quum idem, parte aliqua

A

cor-

corporis igne ambusta: contingere noſſent, per analogiam *inflammationis* nomine donarunt.

Opiniones veterum recentiorumque medicorum hac de re recensere, erroresve, hypotheſibus eorum implicatos, diuellere, opus foret ſupervacaneum atque inutile. Satis enim abundeque ſcriptores varii, inprimis Cl. *Burſerius* *) egregie hoc jam praefiterunt. Praeterea de theoria inflammationis fuſius diſſerere, a meo abhorret ſcopo. Quum vero dubia quaedam contra argumenta plurium medicorum, quibus inflammationum in morbis putridis occultarum exiſtentia probatur, proferre mihi propoſitum ſit; abſurdum non fore arbitror, pauca quaedam de inflammatione, antequam rem ipſam aggrediar, praemittere; ut quonam ex fonte dubia mea ſcaturiant, exactius intelligatur. Venia itaque detur, rogo, noviſſimam ab omnibus fere noſtri aevi medicis acceptam inflammationis theoriam, paucis tantum verbis repetendi.

Ex

*) *Burſer. de Kanilf Inſtit. medic.*

Ex tumore, rubore, calore, dolore et pulsatione, quorum symptomatum quaedam saltim, constanter ac perpetuo inflammationem, qua patet oculis, comitantur, colligere licet, sanguinem vehementius fususque inflammatam influere partem. Influxus vero ille, etsi solito major, inflammationi generandae, i. e. phaenomenis supra enarratis producendis, par non est, quam diu venae, sanguinem ex ultimis arteriolarum finibus revehentes, tantam sanguinis copiam, quanta in arterias intrusa fuerit, accipiant, revehuntque: transitu enim sanguinis per universum corpus libero manente, etsi is citatior velociorve quacunq; de causa fiat, quod in febre percipitur, diathesin phlogisticam generalem oriri videbimus, non vero topicam, quae partem quandam corporis unice occupet, reliquis incolumibus manentibus.

Ut igitur pars quaedam inflammetur, necesse est, ut vel sanguis, ab arteriis adductus, non omnis a venis recipiatur, quod multifariis a causis pendet; vel ut tanta copia tantaque vehementia partem urgeat, ut, licet venae omnem sanguinem, ad eam appulsum recipiant, tamen exten-

175

A 2

lio-

sione vasorum, nervorum pressione et excretionem humorum in parte auctis, inflammatio oriatur; vel demum ut ita in partem impellatur sanguis, ut orificia vasorum lateralia, vel meatus, quos poros inorganicos vocant, urgeat, dilatet et sibi in aliena loca viam faciat. Quocunque autem modo inflammatio nascatur: sanguis influens mirifice vasa minima replet et distendit. Unde illa, singulos rubros globulos vehentia vascula, quum ultra modum distendantur, plures nunc recipiunt globulos oculisque patefaciunt. Pari modo, finibus eorum distentis, parari sanguini iter ad cellulosae telae spatiosa nemo negabit.

Ab his autem, nempe a dilatatis repletisque minimis vasculis, atque ab effusione sanguinis in aliena loca, facile rubor, tumor ac tensio partis, in qua effusio illa fit, nascitur. Quum autem a velociori uberiorique sanguinis in partem quandam appulsu, vasa ad majorem constrictionem incitantur; in sanguinem ideo majorem exercent vim, atque ab illo eadem iterum proportionem distenduntur, respondente quippe actione vasorum sanguinis reactioni: quo pulsatio magna crebriorque fit. Distentis vero

vero vasis, filamenta nervea iis implicata distrahi, divellique necesse est, atque inde dolor, pro sensibilitate nervorum gravior leviorve suboritur.

Sed quomodo influxus sanguinis in vasa minima partis cujusdam velocior vehementiorque fiat, nunc inquiramus. Quod is ab aucta vi cordis originem non trahat, jam experimentis Celeb. *Whyttii* *) fatis constat. Egregius enim ille vir, magna cura experimenta instituit, quibus clare evincitur, vim cordis non sufficere, ut sanguis ad minima usque vascula propellatur.

Fac autem, vim cordis ad hoc sufficere, attamen inflammatio inde gigni nequit. Alias enim a simplici quavis obstructione, si quacunq; de causa febris accedat, id est, si motus cordis arteriarumque augeatur, in quo febris natura partim consistit, inflammationem oporteret particularem sive topicam oriri: quod vero quotidianae experientiae repugnat. Neque esse obstaculum in venis, sanguinis reditum impedi-

*) *The Works Robert Whytt*, published by his son. 1768. edit. 4to. pag. 211. etc.

pediens, cuique illucet, quia in inflammatione copiosior non tantum sanguinis in arteriolas affluxus, verum et impetus requiritur; obice vero in venis haerente, nisi aliunde motus sanguinis incitetur, in arteriis, quibuscum communicant, mora tantum aliqua nascatur necesse est, minime autem inflammatio.

Quanam igitur ex causa fit, ut motus sanguinis in quadam parte expeditior velociorque reddatur? Cl. *Whytt*, quum experimentis suis constare censeret, vim cordis arteriarumque, sanguini ad minima vascula propellendo parem non esse, aliam hujus motus, eamque magis convenientem invenit causam, motum nempe vasculorum ipsorum, a vi cordis plane independentem, quem motum vibratorium (*a vibratory motion*) appellat. Motus vero ille vibratorius a crebrioribus contractionibus minimorum vasculorum, fibris muscularibus, ut ait, praedictorum, quae a sanguinis humorumque, ea permeantium, blando stimulo (*gentile stimulus*) excitantur, pendere arbitratur; quam sententiam pluribus egregiis observationibus, circa diversorum anima-

malium corpora factis, suffulcit. Vid. p.
228, 229, etc.

En, quod pag. 238. hac de re dicit!
„The whole vascular system is endowed
„with a moving power which is constantly
„excited into action by the stimulus of the
„circulating fluids; so, that the small ves-
„sels, by means of friction, destroy in part
„the momentum of the juices, they, at the
„same time communicate by their gentile vi-
„bratory contraction, a new impulse to
„them. Every part therefore of the vascular
„system as well as the heart and larger
„arteries, nay, every section even of the
„smallest vessel, is to be conceived as pro-
„moting the circulation of the fluids, that
„great work upon which the life of the whole
„depends, and in the carrying on of which
„almost every part of the body is active.

Porro vir ille egregius, ut sententiam
suam suffulciat, ad pharmaca vulgaria, fric-
tiones nempe, fomentationes calidas stimu-
lantes, penetrantes, nec non ad cataplas-
mata provocat, quæ sæpe, solvendo obstru-
ctiones, in vasis serosis, lymphaticis et ali-
is minoribus vasculis (*Small vessels*) hæ-
ren-

8

rentes, medicamentis solventibus internis
efficaciora esse asserit, quippe ea, non tam
materiam obstruentem attenuare, quam
motum oscillatorium vasculorum augere
contendit.

„Dum vero, pergit Auctor, circulati-
„onem in minoribus vasculis, a motu vibra-
„torio, stimulo irruentium fluidorum exci-
„tato, pendere statuimus, necesse est, ut
„vasa in quavis corporis parte, irritatione
„quadam affecta, majoribus frequentiori-
„busque contractionibus, quam fieri solet,
„agitantur. Inde vero motus sanguinis ea
„implentis magis magisque increfcit, arte-
„riaeque minimae non solum iusto magis a
„sanguine distenduntur, (quo fit, ut pars
„tumeat), sed globuli rubri etiam in vasa
„serosa impelluntur, imo et aliquando, vi
„illa urgente, per dilatata arteriolarum mi-
„nimarum oscula, ad telae cellulosae spatiola
„feruntur: quod necessario accidit, siue mo-
„tus sanguinis in reliquis corporis vasis sit
„auctus, siue non.“

Unde colligere juxta eum licet, in-
flammationem minime ab aucta vi cordis
arteriarumque aut ab obstructione, aliqua ex
causa

causa in vasis nata, ut alii magnæ auctori-
tatis Viri sibi finxere, oriri; sed ab in-
crescente crebriori contractione minimo-
rum vasculorum, quæ vel a materia ob-
struente, fibras eorum distendente, vel ab
acrimonia quadam, ea irritante, excitatur.

Numquam, addit, ab obstructione,
nisi simul in parte obstructa adsit irritatio,
inflammationem nasci videbis; irritata ve-
ro quavis sensibili parte, vel instrumento
acuto, aut acrimonia quadam, nunquam
effectus ille deerunt, etsi nec obstructio,
nec aucta vis cordis prægressæ fuerint.

Qui dein clari in re medica viri theo-
riam hanc sibi ornare sumserunt, multis
experimentis evincere studebant, esse arte-
riis vim subsiliendi propriam iisque insitam,
ideoque eas irritabilitate gaudere. (vide *Pet-
ro Moscati* *) *Bassiano Carminati* **) Nu-
per-

*) Observation. ed esperienz. sul sang. fluid.
e rapp. sopra l'azione delle arter. etc. Mi-
lan 1783.

**) Risultati di esperienz. et observ. sul i vass
sanguigni et sul sang. etc. Pavia 1783.

perrime quoque doctissimi viri, *Antonius Nicolai* ***) et *van den Bosch* ****), egregie theoriam illam illustravere, aptisque argumentis, vasa capillaria, quae vocant, fibris muscularibus, nec non vi propria sese contrahendi gaudere, meridiana luce clarius demonstrarunt.

Vterque causam inflammationis in vim muscularem vasorum capillarum, a vi nervorum ad certum quendam gradum aucta incitatam, conjicit.

Quando igitur stimulo quodam, vel foris admoto, aut in sanguine nato, fibrae arteriolarum, aut nervi, ad eas serpentes, aut fibrae una cum nervis magis excitantur, necessario sequitur, ut vasa validius velociusque contrahantur et laxentur; atque ideo solito citius et frequentius dato tempore depleantur. A reiterata vero sy-

stole

*) Theoretische und praktische Abhandlungen über die Entzündung und Eiterung etc. 1786.

***) Theoretische und praktische Anmerkungen über das Muskelvermögen der Haargefäße; von *van den Bosch*. Münster und Osnabrück. 1786.

stole et diastole vasa debilitantur, quo fit, ut minorem influxuro sanguini opponant resistantiam; copiosior ergo velociorque ad eas, quam ad reliquas partes, sanguinis erit affluxus. Patet ideo, qua de causa sanguis, contra leges hydraulicas, in corpore humano saepe ad aliquam partem majori copia, quam ad alias feratur: unde omnes inflammationis effectus scaturiunt.

Quod si porro stimulus ille partem quandam ignobiliorem, cum illis ad vitam necessariis, non intime connexam, urget, levius imprimis, inflammationem omnino topicam parabit, quin febrem moveat. Si vero contrarium evenit, nempe ut partem, cum aliis artibus conjunctam vehementer torqueat exagitetque, effectus illius ad alias, vel proximas, vel remotas partes, consensu nervorum vasorumve communicantium, deferuntur, ideoque cor, arteriasque majores ad motum vehementiorem incitare et febrem movere valet. Febris vero illa haud secus, ac comes aut pedissequa topicae inflammationis spectari debet. Interdum vero principium illud irritans non tantum ad partem peculiarem tendit, sed universae humorum massae insidet, atque ita per totum corpus diffusum,

sum, omnia vasa imo cor ipsum afficit. Tum, licet exigua et tam parvi momenti topica inflammatio sit, ut febrem movere non possit, tamen cum febre conjuncta foret, quæ saepenumero idcirco, etiamsi inflammatio topica discussa jam sit, diu adhuc perseverat. Aliquando vero accidit, ut materia irritans, sic per universam humorum massam dispersa, ad nullam proprie partem invitetur aut vergat, sed tantum transeundo vasa et cor, fibras eorum musculares exagitet et ad validiores cogat contractiones. Tum, quum systema nervosum ab hoc stimulo universali perturbetur, spasmus vasorum inde ortus et sanguinis motus acceleratus febrem inflammatoriam accendunt. Quando igitur vis principii, febrem illam excitantis, adeo augetur, ut ad magnum vel summam vehementiam gradum proventa sit, necessario systemata illa principalia, vasculare et nervosum puta, aequali ratione affici debent: unde gravissima symptomata, tanquam intensiois hujus soboles, gigni videbimus; nempe cephalaeam aut cephalalgiam magnam: ardorem et siccitatem oris interni, linguam albidam arescentem, pectus oppressum, respirationem strepentem, feryentem, anhelosam, anxietatem

ve-

vexantem, praecordia constricta; sitim inextinguibilem vel polydypsiam, anorexiam, hyperaesthethiam, delirium, quod pro gradu febris, et furiosum aliquando evadit; cutem perficcam, lotium pareum, erudum, valde coloratum, flammeum; pulsus celeres, validos, duros, magnos.

Saepe numero vero accidit, ut materia illa irritans febremque excitans, corpus jam antea infirmum, aliumque jam fomitem morbificum secum ferens invadat. Tunc febris, a stimulo illo orta, alias inflammatoria vulgo dicta, a vitio praëxistente contaminata, hujus induit naturam, et, pro varietate vitii latentis, nomen ex duabus illis causis compositum, nanciscitur.

Sed haëtenus de causa inflammationis. Superest, ut de modo exitus ejus, quo inflammatio finitur, etsi ad nauseam usque a plerisque repetitus sit, quidpiam allegem. Solvitur, ut sat notum est, inflammatio vel discussione, suppuratione aut gangraena vel scirrho. Si malum ex toto cessit, quin ulla, vel in parte inflammata vel in aliis relinquatur labes, morbus discussus esse dicitur. Si vero, producto gradu inflammationis

nis exquisitiori, humor coacervatus, inhaerens concoqui incipit, purisque acquirit naturam, tum inflammata[m] partem suppuratione tentari dicimus. In gangraenam autem abit, si, deficiente motu vitali, pars emoritur, vel spasm[o] eo modo strangulatur, ut omnis humorum circuitus cesset et ferme nulla in ea vita superstes sit. Quamquam autem suppuratio et gangraena inflammationem saepe excipiant, tamen non semper illam praecedere iis necesse est. Sed quum de hoc argumento infra, ubi de natura morbi putridi sermo erit, sim disserturus, alienum fore existimo, hic amplius ea de re agere.

SEC.

S E C T I O I I .

De febre putrida.

Quum hucusque de illo morborum genere, cujus eminenti Symptoma ab irritabilitatis et sensibilitatis intensione efficitur, sermo fuerit, nunc ad aliam humani corporis affectionem, a statu systematis vasculosi et nervei, illi opposito ortam, quae febris putrida audit, progrediar. In hac dissertationis meae parte, non solum naturam hujus morbi, id est, modum, quo machinam nostram invadit, ac symptomata ex eo manantia, enumerare conabor, sed praecipue opinionem illam, qua inflammationum occultarum in hoc morbo existentia statuitur, refutare studebo.

Febris ergo continua vel *continens*, vel *remittens*, in qua universa sanguinis massa diathesin, quae fluidorum putrescentium naturam aemulatur, adeptam est, veteres medicos induxit, ut morbum illum febrem putridam, vel synochum putrem appellaverint.

Magna

Magna inde inter medicos orta est lis de natura sanguinis hoc in morbo: alii illum vere putridum esse sustinebant, alii contra negabant. Inter recentiores vero plurimi, imprimis Cl. *Grant* *), *Ludwigius* **), *Burserius* ***), v. *Sawieten* ****) *Lieutaud* *****), luculentis rationibus evincere studuerunt, sanguinem, quam diu in corporis viventis vasis circumfluat, perfectam putredinem, acquirere non posse, sed in synocho illa putri eam adesse statuunt sanguinis depravationem, quæ ad alcalescentiam et incipientem putredinem tantum pronior fiat, non autem revera putrescat.

Quaecunque autem sit sanguinis in hoc morbo conditio, necesse tamen est, ut causa

*) *William Grant* Beobachtungen über die Natur und Heilung der Fieber, deutsche Uebersetzung. Leipzig, 1775.

**) Institut. med. Clinic. P. I.

***) L. c.

****) Commentar. in *Boerhav.* aphoris. §. 730.

*****) Synops. univers. Prax. med.

fa, vel materia depravationem illam generans, efficax, et vi a crasi humorum nostrorum tam aliena praedita sit, ut intimam sanguinis mixtionem destruere valeat. Destructio vero ejus mixtionis vel subito, vel pedetentim perficitur. Cognitum enim est, morfu quorundam serpentum, minimo temporis spatio, tantam oriri sanguinis dissolutionem, ut subitanea insequatur mors.

Quum vero materia illa, licet efficax, ut diximus, rarissime vel nunquam tanta vehementia in corpus agat, ut dissolutionem illam mortemque subitam efficiat: colligere licet, illam eam esse naturam naturam, ut sensim pedetentimque vim suam nocivam in sanguinis massam exerceat.

Neminem autem, qui exactam oeconomiae intimae corporis nostri ideam sibi acquisivit, fugit, quod machina nostra insulationibus cujusvis materiae alienae, valde resistat, noxiaque imminetia dimovere adlaboret. Vasis enim peculiaris inest vis, qua, quamprimum morbifica materies humores inquinat, actionem suam in sanguinis massam ita augent, ut materiam alienam vel assimilent, vel eliminant, aut in

B

par-

parte quadam corporis deponant. Quo effici potest, materia nulla facile sanam humorum crasin destrui posse, nisi vis illa, vasis insita, qua vita incolumis manet, prius infringatur. Quum igitur in febre illa, putrida dicta, perpetuo phaenomena, sanguinis crasin a principio quodam destructam indicantia, deprehendimus; absurdum fore non crediderim, si quis inde colligat, vim systematis vascularis esse prius infringendam, quam febris putrida sese manifestet.

Quicumque autem fomes febris putridae genitor sit, sive in corpore generatus, sive forinsecus ingestus; cur quaque ratione, systema vasculare ab eo debilitari imo et frangi possit? potissimum inquiri debet. Primum igitur de genesi febris putridae ejusque causis mihi agendum erit, antequam de morbo ipso differamus.

Febris itaque putrida vel primarius est morbus, scilicet qui per se corpus; ceterum sanum, affligit; ideoque pro distincta febrium specie habenda est; aut est morbus secundarius, qui ab aliis morbis praegressis, sive neglectis sponteque turbatis, sive perversa methodo

thodo curatis, originem ducit, quem idcirco tanquam varietatem morbi primarii prægressi spectare debemus. Enimvero hic, quum de febris illius natura, differere nobis propositum sit, conveniens erit, eam ut morbum primarium, peculiaribus ex causis corpus ceteroquin sanum aggredientem, spectare.

Omnia humilia, paludibus aquisve stagnantibus circumdata loca, quorum atmosphaera fere semper vaporibus mephiticis gravata est; tempestas pluviis gravis, diu aspera, in qua auster vel africanus regionem perflant, commoratio in nosocomiis, carceribus, navibus bellicis; porro assumptio alimentorum ex regno vegetabili aut animali, corruptorum in consuetorumve nimis et diu protracta; et tandem, ceteris consentientibus, principium quoddam peculiare, aëri atmosphaerico innatans, quod *Miasma* dicunt, generationi faevi hujus morbi favere, experientia docuit. Licet autem omnes hae res per se diversissimae sint, in hoc tamen conveniunt, quod materiam quandam, ab humorum nostrorum natura maxime alienam summeque efficacem, aut corpori inferant, aut in eo retineant, qua

vires internae, machinae conservatrices ita franguntur, ut impedire nequeant, quo minus subtilissimae sanguinis partes ab ea inficiantur.

Quum igitur dictarum rerum effectus semper idem sit, alienum non fore putem, unam tantum ex hac causarum turba, Miasma scilicet, feligere, effectusque, quos in corpus producit, investigare, ut probabilem inde phaenomenorum, ex omnibus his manantium ideam proferamus. Ponamus itaque a *Miasmate* corpus sic affectum esse, ut phaenomena illa appareant, quorum concursus eam plane designat febrem, quae putrida audit: primum ideo naturam miasmatis, quantum fieri potest, disquirere, tum effectus quos producit, explorare contendam.

In omnibus naturae regnis, scilicet animali, vegetabili et minerali, ab opifice rerum, mortalium usui relictis, quaedam nociva, mortem aut gravissimum periculum machinae minantia, inveniuntur. Haec inter alia solida erodendo, stringendove, alia fluida dissolvendo, alia demum nervos stupefaciendo vim suam exercent, viresque ac structuram

fen-

ſenſim deſtruendo, mortem inferunt. Quae vero omnia, etſi modo, quo in corpus agunt, maxime a ſe diſtant; tamen, quum effectus eorum, deſtructio nempe machinae ſemper eadem ſit, auctores ea venena dixere.

Notum quippe ſatis eſt, quod ſerpentes omnes, morſu occidentes, materiam quandam ſub dente, in ſacculo peculiari congeſtam, dum animal mordent, vulneri injiciant, quae ſtatim ſanguini ſe inferit, et craſin ejus intimam pervertendo, mortem inevitabilem reddit; quae tamen ocyus ſeriusque evenit, prout materia multis paucisve nocivis facultatibus praedita eſt *). Sunt enim ſerpentum quidam, quorum morſu animalia dicuntur intra duo minuta vitam linquere: alii contra tardius lethum advocant. Canis rabidus et alia animalia, ira vehementiſſima incenſa, morſu ſuo homines vita privant, in eo tantum a ſerpentibus diverſa, quod ſana, materiam venenatam non praeparent, ſed aegra tantum ſalvam nanciſcantur, a naturali conditione tam alienam, ut venenum ſerpentum ænu-

*) Vide *Fontana* von dem Viperngift.

letur. Ceterum ratione non multum diffimili, ac serpentes, nocent, fere autem tardius.

Etsi vero peculiaris horum venenorum natura nondum detecta est, tamen, quum eosdem omnino producant effectus, et gradu vehementiae tantum a se distent, eodem sub nomine veniunt. Igitur, quum principium illud putre, si corpori ingeratur, quoad singula, quae diximus, cum illis quadret, haud sane video, quid obstet, quominus id, ut verum venenum, cujus natura naturae veneni animalis quam maxime affinis sit, spectemus? Quamvis autem nullius momenti res sit in morbi cognitione, num principium illud, venenum aut alio quolibet nomine vocetur; certum tamen est, miasma materiam humoribus nostris perquam alienam esse, quae dum iis immiscetur, crasin intimam destruere proclivitatemque ad putredinem procreare potest, id quod experientia, magistra omnium in re medica versantium, multoties docuit.

Oeconomia corporis interna in diversis hominibus, pro diversa solidorum et fluidorum conditione, varia est. Miasma igitur

tur in omnibus, quos laedit, nec eadem vi, nec eodem modo aget. Corpus enim robustum, valens, plus ipsi obstaculi opponit, quam corpus fragile, infirmum, vel alio morbo afflictum, aut latice aquoso jam abundans. Vt itaque effectus, quos miasma propria ipsi natura producit, recte perspiciamus: neesse est, ut, qua id ratione corpus, ceteroquin sanum, infestet, consideremus. Quod ergo corpus aggrediens, quum singulari acritate pollere videatur, statim cor arteriasque, ut alius quivis stimulus, irritabit, et ad frequentiores contractiones coget, quo sanguis solito velocius vehementiusque circumagi febrisque moveri debet. In febre autem, ut cuique patet, sanguis justo magis expanditur et attenuatur. Fomes itaque vel miasma, quamprimum febrem accendit, sanguini exactius immiscetur.

Etsi vero miasma veneni instar agit, tamen in hoc primo morbi stadio subtiliores tantum, a febre magis evolutas sanguinis particulas aggredi potest: crassiores enim partes, sanguinis compagem efformantes, quum eo tempore a vi cordis, vaso-

rum-

rumque contineantur, justam ei opponunt resistentiam.

Subtilissimæ vero sanguinis particulae, juxta maximorum virorum sententiam, eae sunt, quæ in cerebro a sanguine secernuntur, filamenta delicatissima nervorum intrant, vim eorum sustentant, verbo, quæ a Physiologis fluidum nerveum dicuntur. Quapropter quum evictum jam sit, quod in primo morbi stadio subtilissima sanguinis pars, a miasmate inficiatur, hoc de fluido nerveo intelligendum esse, clare patet.

Nervi, nemine refragante, duobus modis praeter naturam affici possunt, quatenus actio eorum vel intenditur et solito vehementior fit, aut imminuitur et inde languet. Quod primum attinet, ab omni causa, qua motus humorum universim acceleratur, omnesque secretiones intenduntur, motum etiam nervorum, quum fluidum eorum a sanguine, cerebrum valde urgente, majori quantitate secernatur, magis etiam intendi videmus: quod in omnibus febribus, quæ a mero stimulo, aut ab acri quadam materia, humoribus nostris non inimica, excitantur, semper experimur.

Ne.

Necesse enim est, ut hoc in statu, fluidum illud majori copia secretum (quum crasis ejus integra maneat nullumque vitium illius contrahatur) nervos magis sollicitet, actionemque eorum intendat. In febre autem, de qua agimus, materia morbifica, etsi acritate sua, ut stimulus agit, quo secretio illius fluidi in cerebro promovetur; tamen, quum naturam humoribus minime analogam, imo et inimicam habeat, tali id eodem tempore imbuit depravante qualitate, quae justae ejus crasi repugnat, ideoque fluidum illud, majori copia secretum, nervos potius debilitat actionemque eorum inordinatam et torpentem reddit, quam justum eorum motum intendat, acceleretve.

Quod vero miasma, ut diximus, primo in fluidum nerveum agat, actionemque nervorum torpentem reddat, symptomatibus hoc in morbi stadio se manifestantibus, clarius, ni fallor, apparet. In omni fere febre putrida, statim ab initio, peculiaris quaedam capitis affectio accedit, quæ interdum in gravedine summa, aut dolore obtuso, pressione in fundo calvariae, subinde in fundo orbitae, vel in margine obtuso, quem palpebrae occupant, sæpe etiam in temulen-

lentia subita, et in morbo lethali evafuro, in praefensione imminentis mortis, stupendae periculi indifferentiae adjuncta, confifit.

Accedunt etiam saepe: vertigo, oculorum caligo, nausea fumma, proclivitas ad animi defectionem, quae omnia, praepriis capitis illas affectiones, temulentiam ac gravedinem, plures ex Clinicorum ordine pro signis hujus morbi pathognomonicis habent, eorumque causam unanimes in systematis nervosi perturbatione ponunt. Quum autem in nulla alia febre, quam systematis nervosi intensior actio comitatur, idem occurrat; hujus certe causa in ipsam systematis intensiorem actionem conjici nequit, sed aliam eamque singularem quandam affectionem in hoc morbo adesse judicemus necesse est, e qua tamquam e scaturigine, phaenomena illa profuant. Nonne igitur hic Miasma, venenifica indole gaudens, prae reliquis, quas forte adducere liceat causis, attendi meretur? Enimvero, fracta a vi miasmatis nervorum vi, systematis vasculosi integritas, ut elementa physiologica suadent, permanere nequit; nam magnam partem a vi nervorum pendet. Patet igitur, ut arbitror, luculenter, qua ratione

ne

ne systema vasculare, licet valentissimum, a miasmate infringatur. Porro soluta vi nervorum, non solum cordis vasorumque actio turbatur; verum et musculorum vis, quatenus a fluido nerveo influente corroboratur, languet, omniaque organa secretoria et excretoria officio suo haud recte funguntur, proque varia actionis, quam miasma exferit, velocitate, labes ipsa totius machinae citius tardiusve apparet. In proVectiori igitur morbi aetate, in qua functiones quaecunque corporis aegri vim paene omnem amiserunt, vasa, quantumvis a principio acri irritantur, eas tamen contractiones exercere non possunt, quae requiruntur, ut materia noxia, quod plerisque in morbis accedit, aut assimiletur aut eliminetur; quo jam fit, ut miasmati ansa praebeatur, crassiores sanguinis partes mutandi.

Ex iis, quae de natura hujus morbi hucusque diximus, satis, ut opinor, apparet, quanta hanc febrem inter et alias, nominatim inflammatoriam, sit differentia; quin naturas febris putridae ac inflammatoriae sibi plane repugnare, facile perspicere licet. In febre enim inflammatoria sanguis non corruptus, per vasa valde renitentia;

tia; in illa autem sanguis tenuis, dissolutus per vasa relaxata vique resistendi orbata, circumfluit.

Noli putare autem, hanc, de qua dixi modo, diversitatem febris putridae ab aliis, jam in ipso morbi principio semper comparituram. Est enim, ubi tunc temporis, ut alias multas febres, ita inflammatoriam quoque mentiatur. Ponamus enim corpus robustum, succis plenum, sanguineque denso crasso gaudens, illisque ideo conditionibus praeditum, quibus ad inflammatoriam diathesin nascitur propensio, a miasmate infici. Profecto, quum miasma acredine sua venenifica cor arteriasque statim afficiat; febrem accendet, quae omnino inflammatoriae speciem referet, ita, ut quandoque, vel perspicacissimum medicum decipiat, qui, dum antiphlogisticum apparatus curatius paullo adhibet, in mortis periculum aegrum praecipitat.

Enimvero hoc extra constitutionem epidemicam, raro accidit; cautum igitur medicum vel perspecta constitutionis ratio tutum ab errore praestabit, ut, a pharmacis quidem calefacientibus hoc in stadio abstinent.

nendo, apparatus tamen antiphlogisticum non nisi provide in usum vocet. Quum miasma autem, sicut in superioribus dictum, ipsa febre mota, qua sanguis attenuatur, novam particulis illius se insinuandi occasionem nanciscatur, atque in febre putrida, quae inflammatoriam refert, febris vehemens et magna sit, qua sanguinis attenuatio adjuvatur: necessario inde sequitur, miasma satis quidem cito viam suam in illum, praesente hac febre exercere, id est, partes subtiliores, quæ, in cerebro secretae, fluidum nerveum constituunt, afficere, corrumpere, vimque nervorum infringere posse. Fracta vero illa vi, ut jam monuimus, cor et vasa imo et universum corpus debilitantur; quo fiet, ut morbus, qui ab initio inflammatoriam æmulabatur, larvam nunc deponat, propriamque indolem ostendat. Accedentia tum prædicta febrium putridarum symptomata vel minimam de præsentia febris putridae dubitationem tollunt.

Cuique vero in re medica versato, idem de reliquis febribus intelligendum esse, facile patebit. Si enim hominem invadit, cujus intestina fordibus biliosis inquinata sunt, morbus omnino febrem biliosam refert

refert; qui vero error artis magistrum non tantum terret, quantum si inflammatoriae simulat naturam; isto quippe in morbo, quum methodus antiphlogistica indicata non sit, medicamina, quæ morbus postulat, naturæ putridæ non plane repugnant, quamvis casus incidere queant, in quibus ista vel tum non nisi circumspecte admitti possunt.

Et si vero ex omnibus, hucusque de natura inflammatoriae et putridæ febris dictis patet, quantum conditio corporis in una ab ea, quæ in altera obtinet, distet: multi tamen iidemque magnæ auctoritatis Medici, inflammationes internas topicas, vel in illo morbi stadio, in quo gravissima symptomata putridam morbi naturam declarant, locum habere statuunt. Nititur eorum opinio tam symptomatibus, in hoc morbi stadio sæpe accedentibus (quæ inflammationis pedissequæ esse solent) quam extispiciis hoc morbo demortuorum, in quibus viscera rubore sæpe inflammatorio correpta, aliquando et suppurata, vel gangraena destructa deprehenduntur. Quæ phœnomena, quum tamquam inflammationis soboles spectentur, hanc ideo in ægro locum habuisse sibi persuadent. Sed quum signum illud inflam-

ma.

mationum internarum pathognomicum, dolor nempe fixus, pungens in quadam parte, ad tactum auctus, in homine laborante non manifestetur, occultarum nomen iis dederunt. Enimvero nec aetas, nec auctoritas horum Virorum adeo nos terret, ut dubia nostra contra eorum sententiam proferre dubitemus; licet enim, falsis forsan opinionibus imbuti, a recta deflexerimus via; tamen ignorantiae potius, quam audaciae accusandi erimus. Primum ideo generalia quaedam dubia proponemus, posteaque illa, quibus eam, in qua versantur, opinionem suffulciunt, investigare conabimur.

Ex theoria itaque inflammationis, supra stabilita, patet, quod ad illam generandam, requiratur, ut stimulus in hac illave parte nervos incitet; is enim vasa minima ad vehementiores, crebrioresque contractiones sollicitat, quo fit, ut sanguine in eam copiosius influente, omnia inflammationis symptomata producantur. Ut ergo inflammatio topica in hoc morbo generetur, stimulo opus erit, quem vel in miasmate ipso, vel in acrimonia dissolutorum, et alcaliscentium humorum ponant necesse est. Sed neutrum

apte admitti potest. Nam miasma ipsum, vel ideo stimuli munere fungi posse, haud videtur, quod id vim maximam irritantem oportet in principio morbi, (ut quo tempore vis nervorum adhuc valet tenorque vasorum adhuc sine labe est) exercere, nullaque ideo commoda causa assignari potest: cur inflammatio non isti quidem sed alteri demum stadio accedat? Nec acrimoniae humorum eum stimulum adscribere licet.

Quamquam enim haec fluidorum conditio in producenda inflammatione permultum valet, et, si hanc explicandi rationem sequi velis, probabilis causa deficientis in priore morbi stadio inflammationis afferri potest: attamen, quum ad recipiendam stimulorum efficaciam vis ipsa nervorum ac vasorum requiratur, quae in ea, de qua jam loquimur, morbi aetate invalida facta est, sequitur, fieri vix posse; ut alcalescentium humorum irritamenta inflammationem in febribus putridis efficiant. Praeter miasma autem et alcalescentiam humorum nihil reliquum est, cui, cum aliqua veri specie, inflammatio, febrium putridarum comes, tribui possit.

Quod-

Quodsi quis objecerit, in illo morbi stadio, quo inflammationes adesse statuuntur, vires illas, etsi laesas, tantum tamen adhuc valere, ut a stimulo dissoluti acrisque sanguinis incitari, et inflammationes creare possint: is secum perpendat velim, quod ex immutabili naturae lege effectus semper cum vi agente eandem fervet proportionem. Quare et hic effectus inflammationis gradui suae vehementiae respondeat necesse est. Quum igitur ex dejectione earum virium, a quibus inflammatio pendet, atque ex absentia doloris, qui symptoma primarium est, e quo vehementia inflammationis determinatur, colligere liceat, inflammationem, licet re ipsa adsit, levem tamen esse; liquido etiam apparet, quod effectus ipsius, non nisi leves, esse queant. Magnas ideo destructiones, in cadaveribus inventas si spectes, facile tibi persuasum habebis, eas a levi illa inflammatione sic dicta occulta, gigni neutiquam potuisse.

Accedit, quod, quamquam cuique in Clinicorum scholis versato, fatendum est, in febre putrida phaenomena subinde apparere, quae alias inflammationem comi-

C

tan-

tantur, nemo tamen nisi temere contendat, haec vera ab inflammatione pendere. Permulti enim effectus in machina nostra non abs una modo, sed a pluribus causis produci possunt. Quis enim est, quem fugiat, Plethoram v. c. et haemorrhagiam saepe a causis sibi oppositis nasci! Praeterea, licet phaenomena quaedam, si conjunctim in parte quadam corporis occurrant, inflammationis praesentiam manifestent, attamen unumquodque horum phaenomenorum, si singulatim prodit, nihil saepe minus, quam inflammationem indicat. Sic enim dolorem a quavis pressione, tensione, vel a stimulo, nervos afficiente, quin ulla adsit suspicio inflammationis, oriri scimus. Pars quaevis rubore perfunditur, si manu vel molli panniculo leniter perfricatur; tumorem etiam saepe a congestione laticis aquosi, vel ab aëris quendam in locum ingressu nasci videmus, etc.

Quis autem partem inflammatam esse dixerit, si vel rubet tantum, vel si in tumorem elevata conspicitur, aut dolore modo excruciatam sentitur? Nescio igitur, qua ratione factum sit, ut clarissimi illi viri ad inflammationes occultas refugerent, quum
illud

illud primarium, et vere unicum inter-
narum inflammationum signum, dolor fi-
xus, pungentem puta, desit, et reliqua
corporis conditio inflammationi non faueat.

Haecenus, quod generatim eorum
sententiae obstat, investigavimus; nunc
speciatim, in hoc morbi stadio obvientia
symptomata, quae inflammationem indica-
re dicuntur, illustremus.

Ex recentioribus vir quidam summe
fuspiciendus*), in libro de febribus, quum
putridam describit, sic loquitur: Obscu-
rus magis, sed periculosior fratus ille in-
flammatorius evadit, si sero tandem acce-
dit: pulsus parvi, duriusculi, fili metalli-
ei instar tangentis digitum ferientes; rubor
genarum et lingua praeearida praeprimis il-
lum (statum nempe inflammatorium) decla-
rant.

Primum igitur, quod pulsus attinet,
fatis notum est, eum in nulla alia febre,
nervosa excepta, adeo varium, fallacem
et instabilem, quam in putrida, reperiri.

C 2

Quip-

*) *Vogel*, Handbuch der praktischen Arznei-
wissenschaft.

Quippe, quum vis materiae morbificae in hoc morbo primum in nervos agat, et pulsus conditio, ut scimus, maximam partem ab actione nervorum pendeat, necesse est, ut, pro variabili eorum alienatione, motus etiam cordis et arteriarum, id eoque et pulsuum conditio, varie afficiantur mutanturque. Quod vero a motibus nervorum inordinatis pulsus duri evadere possint, nemo, qui pulsus in mulieribus hysteris, instante paroxysmo, investigaverit, ignorabit; in his enim saepissime pulsus etiam parvi, duriusculi, filum metalli: cum mentientes, deprehenduntur, quumque in illis ne minima quidem inflammationis suspicio addit: mutationem illam a lusu nervorum solo nasci posse, nemo in dubium vocabit. Quare, si, progrediente febre putrida, pulsus parvi, duriusculi evadunt, hoc non inflammationi latenti, sed affectioni nervorum dandum esse puto.

Secundo, si conditio illa pulsus, quam auctor describit, hac in febre effectus inflammationis esset, sequeretur inde, illam vehementem esse; levior enim ejus gradus, ut alias constat, pulsui sic immutando par non est; si autem tanta vehementia urgeret
in-

inflammatio, ut pulsus inde praedictam subiisset mutationem, necesse esset, ut sensibilitas et irritabilitas, ideoque aegri sensus tam interni quam externi, adhuc valerent. Quo vero concesso, non video, cur desit tum suetum cujuscunque inflammationis validioris symptoma, dolor fixus nempe. Porro genae quidem rubentes, calentes, et lingua sicca, arida, ferme semper inflammationes comitantur, omninoque ideo, ut ejus effectus, considerari debent. Semperne autem ex rubore genarum et siccitate linguae inflammationis praesentia rite colligitur? Nonne ab aliis causis effectus iidem produci possunt? Nonne circulatio in systemate venae portarum, vel in systemate pulmonali impedita, ruborem faciei excitat? Nonne in hypochondriacis, si intestina vel ventriculus flatibus adeo distenduntur, ut diaphragma descendere recte nequeat, facies valde rubet? Quid mirum igitur, si quum in putrida febre univ[er]sa machina labefactata sit, ventriculus quoque et intestina tenorem amittant, hincque humores, in systemate venae portarum morentur, flatus, abdomen tumefacientes, generentur, humorum circuitus impediatur, sanguinisque impetus caput ver-

versus dirigatur, a quo anxietas, faciei rubor, aliaque symptomata originem trahunt. Nonne, quod ad linguam attinet, vasa ejus exhalantia vel ab humoribus viscidis obstrui, vel relaxata, ita collabi possunt, ut nihil vaporis exhaletur, quo linguae ficitas necessario insequi debet? Licet igitur idem phaenomenon in inflammatione occurrat, attamen, quum alia graviora illius symptomata desint, ex eo status inflammationis probari omnino non potest.

Opponunt autem his objectionibus observationes multifarias, in cadaveribus, hac febre demortuorum factas, e quibus, ut opinantur, inflammationem in corpore latuisse pateat. Extispicia enim vel intestina prae rubra, eorumque vasa sanguine turgida, vel cerebrum, pulmones et ipsa intestina suppurata, ventriculum porro aliasve partes saepe gangraena correptas ostenderunt; quae quum inflammationem comitari et consequi neminem fugiat, hanc in homine, ex febre putrida mortuo se recte sibi colligere videntur. Licet vero haec ut observationibus comperta, negare nemo possit, verumque etiam illud sit, quod phaenomena ista saepius sint effectus inflamma-

ma-

mationis; hoc tamen in casu reliqua inflammationis signa absunt et corporis conditio tantum inflammationis gradum non admittit. Itaque de veritate hujus argumenti dubitare licet, in primis quum aliis ex Clinicis, factis et observationibus constet, suppurationem, gangranam et sphacelum, absque prægressa inflammatione, oriri posse. — Non defuere nostra ætate magni nominis Viri, qui veterum de suppuratione, quod nempe semper a prægressa inflammatione generetur, opinionem variis rationibus oppugnarent atque, experientia edocti, censerent, pus in universa humorum massa parari atque inde ad loca quædam deponi.

Hos inter Clariss. *de Haen* *), se in plura cadavera hominum incidisse narrat, quæ id probent. Novisse se, inquit, qui per plures annos pus, tam ore quam aliis ex abcessibus ejecissent, licet in cadaveribus eorum ne vestigium quidem inflammationis detexerit. En ipsius hac de re argumentum!

„Ho-

*) *Ration. med. p. II. Cap. II. ubi de generatione puris tractat.*

„Horum omnium occasione; inquit,
 „(p. 12. hujus cap.) en, quae de puogenia
 „cogitem!

„Communis sententia fert, pus praegressa semper inflammatione gererari. Inflammationem namque in abcessum verti, dum inflammatus sanguis in finibus vasorum stagnans, et tamen a tergo pulsus, suorum vasorum extrema solvit inque albam cum iisdem vertitur pulvem.

„Hanc ob rem et in diuturna puris excretionem oportere ingentem reperiri substantiae consumptionem: id quod multa etiam exempla confirmant.

„Attamen neque in casu enarrato, neque in tot aliis superiore anno communicatis, haec ita inveniuntur. In multis nulla praegressa inflammatio est; in non paucis nulla substantiae inventa est consumptio. Unde cum vulgaris sententia partem suppurationis duntaxat non integram complectitur; alia puris est nobis quaerenda origo, quae forte rem totam complectatur.

„Si

„Si igitur in phthisi. v. g. pulmonali
 „pus copiosam diurno tempore, ore exer-
 „natur, nec apta post mortem, qua geni-
 „tum locatumque fuerit, sedes inveniatur,
 „neesse est, illud ab ipso sanguine, imme-
 „diatè secretum fuisse, cum aliud nihil,
 „quod cum pulmone communicet, assigna-
 „ri possit. Attamen nil puri simile saepe
 „deprehendimus in horum hominum demor-
 „tuorum sanguine, vasis contento.

„Rubicundus enim plus minus reperi-
 „tur ille, ac non nihil coagulatus; an in
 „eo saltim non oporteret quidquam materiae
 „albae, flavaeque ac crassioris reperiri?

„Resp: Imo sanguis eorumdem homi-
 „num, dum aliquando de vena mitteretur, li-
 „quor ruber homogeneous, adparebat; qui
 „tamen stagnando extra vasa corporis cru-
 „stam phlogisticam eamque densam forma-
 „ret. Ergo materies, crustam formatura,
 „in sanguine antea adfuerat, sed minime con-
 „spicienda.

„Resp: II do. In sanguine sanissimi ho-
 „minis, in quo, ex naturali diathesi, nulla
 „phlogistica dispositio, minime deteguntur
 „prin-

„principia crassioris ac flocculentae mem-
 „branae, *Ruiscbianae* dictae, quam inde ta-
 „men agitatio postmodum et conquassatio
 „educit.

„Resp: III tio. Saepenumero etiam in
 „cadaveribus invenienda est materies eā-
 „dem, quae pus formare videtur, albida,
 „subflava, compacta, polyposa, quam ean-
 „dem alii circa mortem generent, alii ad
 „vitalia vasa per annos gerant.

„Resp: IV to. Non detegitur mortuo-
 „rum in cruore materies, quæ tamen paul-
 „lo ante in eodem præfens esse debuerit,
 „quaeque sub mortem extremis vasculorum
 „osculis transundans, circum viscera om-
 „nia, vitalia, naturalia, animalia, crustas
 „denfas, lardoque similes, formet. Cujus
 „modi *Heurnius* toties invenisse se scribit,
 „nosque in nosocomio pluries jam demon-
 „stratas vidimus, ad totos quantos pulmo-
 „nes, pleuram, diaphragma; pericardium,
 „ad hepar et intestina; imo in dimidii cra-
 „nii lethali fissura ad medullam oblongatam,
 „ad cerebrum externum; cerebellumque,
 „et in cerebri ventriculis anterioribus. Vn-
 „de in omnibus hisce casibus suspicari lice-
 „bit,

„bit, hanc materiem vel sanguine valide
 „concusso manifestam fieri; vel quieti aëri-
 „que commisso. Unde licet in sanguine om-
 „nia appareant homogenea, constat tamen,
 „quidquam eidem inesse, quod collectum ap-
 „pareat esse tenax, albidumve, aut subfla-
 „vum, quodque puris adpellari materia de-
 „beat. Quae porro materies, ut cito saepe
 „pe a sanguine separatur, ita non perraro
 „multis in phthificis, mensum annorum-
 „que spatio, pedetentim secernitur.“ Per-
 „git nunc Cl. ille Vir investigare caussas,
 quibus materia illa in massa sanguinis ge-
 neretur, quas inter etiam acrimonias et
 contagia varia numerat, quae, quum hu-
 mores rarefaciant, ansam præbent, ut ma-
 teria illa in sanguine enascatur. Sed et alii
 celebres viri cadaverum sectionibus senten-
 tiam illam corroborare conati sunt, e quibus
 paucos nominare liceat. Celeb. *van Swieten*
 diversos vidit agros, quorum pulmones,
 post mortem, incolumes reperiebantur, li-
 cet multis jam ab annis, magnam puris co-
 piam, quin in aliis partibus adfuisse in-
 flammatio, quotidie extuffitassent. Clar.
William Hereson *), de vasis lymphaticis
 dispu-

*) Experimental inquires into the proprieties of
 the blood, London, 1771.

disputans afferit, quod exempla puris, in cavis corporis collecti, licet nullus simul adsit abcessus, non rara sint. Ipse enim in pericardio aegri cujusdam plus ultra sextarium puris; alioque in casu pleuram dextram, a pure valde distentam repletamque invenit, quin pleura, cor, pulmones ullo abcessu laborarent. Quare in his casibus pus ex humoribus, non ex destructione partium solidarum enasci arbitratur. Eadem opinione est Cl. *Thomasius Reid* *). Afferit etiam *Egregius de Haen* *), materiam illam, sanguini, ex mulierum gravidarum venis detracto, supernatantem, aliquando puris in pulmonibus aggestionem efficere, pulmonibus interim omni modo illaesis integrisque manentibus. Neque minus *Wipacher*, junior, abcessum sub axilla aegri intra tres horas confectum vidit, qui magna puris copia tumebat, quin dolor, tensio, aut inflammatio accederet. Praeripis vero huc pertinet *Unzeri* dictum: „Est, „ut moneam, quod, juxta novissimas observationes multorum medicorum, pus im-

*) An essay on the nature and cure of phthisis pulmonalis, by *Reid*, Lond. 1782.

*) l. c.

„mediate etiam, imo aliquando, quin ulla
 „vel suppuratio aut antecesserit aut coexi-
 „stat, vel prægressa fuerit aut præfens sit
 „febris inflammatoria, generari possit.“
 Plura demum similia exempla leguntur in
Boneti, Hildani, Morgagnii, Lieutaudi scrip-
 tis, quibus res extra omne dubium poni-
 tur. Vid. quoque Illustr. et vener. P. A.
Boehmeri Diss. de genesi mater. purul. sine
 prævia inflammatione et b. m. P. G.
Schroederi Diss. de puris absque prægr. in-
 flamm. orig. in ejus opusc. med. vol. II.
 p. 460.

Patet vero ex omnibus his, imprimis
 que ex observatis Celeberrimi *de Haen*,
 primo, quod partium-exulceratio absque
 ulla coexistente aut præeunte inflammatio-
 ne sæpe contingat; secundo, quod acrimo-
 niæ, aut contagia varia, subinde sic in san-
 guinem agant, ut inde pus generetur.

Quum igitur in febre putrida, ut sci-
 mus, miasma massam sanguinis non tantum
 rarefaciat, sed et acrimoniam alcalinam ei
 conciliet, facile intelligitur, quo modo ma-
 teria illa albida, pus dicta, horum ope in
 sanguine nascatur, atque ad diversas cor-
 pe-

poris partes deponatur. Quodsi idcirco in cadaveribus hac febre demortuorum cerebrum, pulmones, ventriculum, vel intestina suppurata inveneris, non est, cur inflammationem præcessisse dicas, quum alia, naturæ morbi magis respondens, ut paulo inferius patebit, hujus phænomeni tibi se offerat causa. Quod porro gangræna extremusque ejus gradus, sphacelus, sæpe prægressæ inflammationi originem suam debent, inlittias ire nemo potest. Quum vero inflammatio una tantum, licet princeps et turba causarum eorum sit causa, (siquidem, confitentibus id clarissimis auctoribus omnes eorum causæ nondum detectæ sunt) sequitur, cavendum nobis esse, ne, si forte in dissecto cadavere gangrænae sphacelive notas conspicimus, statim de prægressa inflammatione, ut vera istarum affectionum in casu obvio causa, cogitemus, hincque præcipitis judicii rei ab iis postulemur, qui præter inflammationem, alias etiam causas subesse potuisse, perspectum habent. Ante ergo, quam judicium illud feramus, ad alia multa attendere nos oportet.

Cl. Richter *) gangrænæ cauffas ita enumerat, ut quatuor earum classes, confituat. En verba ipsius! „Man kennt bey weitem noch nicht alle Ursachen des Brandes genau, und eben deswegen ist die Heilung desselben oft sehr schwer, ja unmöglich. Die bekannten Ursachen desselben lassen sich indess füglich in 4 Hauptklassen bringen. Es ist nämlich der Brand entweder die Folge von einer Entzündung, oder des gehinderten Rückflusses der Säfte aus einem Theile, oder des gehinderten, ja gänzlich gehemmtten Einflusses der Säfte in demselben, oder der gestörten Bewegung der Säfte und Lebensgeister durch denselben.“

Jam vero in febre putrida, ut in superioribus dictum est, fluidum nerveum a miasmate corruptum, et systema nervosum cum vasculari viribus fractum est, universumque corpus languens torpensque. Nonne ergo in corpore sic constituto, ubi musculi, venarum actionem suffulcientes, languent, ipsæque venæ justum tenorem amise-

*) Anfangsgründe der Wundarzneykunst, Iter Theil, §. 127.

misere, facile refluxus humorum e qua-
 dam parte impediri potest? Nonne, eadem
 ex causa, stagnatio in parte orietur, qua
 humorum in eam ingressus vetatur? Non-
 ne motus humorum spirituumque vitalium,
 ut ait auctor, in ea turbabitur? Quum por-
 ro ex theoria inflammationis supra prolata,
 fatis pateat, quam parum corpus sic affe-
 ctum inflammationis origini faveat, nonne
 dubitare licet, gangrænosas et sphacelosas
 partium corruptiones, quas extispicia in
 demortuis ex febre putrida detexerunt, a
 prima, ab egregio *Richter* enumeratarum,
 causarum derivandas esse? Sed ipsa illu-
 stris viri verba dubitationi meæ favent. Nam
 §. 129. „Zuweilen, inquit, und wahrschein-
 lich dann, wenn die Materie sehr böartig
 ist, entsteht der Brand plötzlich, ohne alle
 vorhergegangene örtliche Zufälle.“ At ve-
 ro in febre putrida humores omnes ma-
 gnam adepti sunt corruptelam imo maligni-
 tatem: nonne itaque in ea gangræna su-
 bito, nulla præcedente topica affectione, e
 sola perversa liquidorum mixtione oriri
 potest? Pergit l. c. No. 7. „Endlich ist der
 Brand, der sich zu Entzündungen *gesellt*,
 oft allein einer *fäulichten Ansteckung* durch
 unreine Luft, unfauberes Bettzeug, oder
 durch

durch eine Fäulniß in der Nähe zuzuschreiben. Der Brand ist ansteckend, und oft in einem hohen Grade. *Der durch Ansteckung erregte Brand, entsteht oft, ohne alle vorhergegangene Entzündung.* Quodsi ergo pars quædam, licet sanissima, a particulis putridis, ex alia gangrænosa parte attractis, sic infici potest, ut, absque ulla prægressa inflammatione, gangræna corripatur, quânto magis id in illo accidet morbo, in quo universa humorum massa ad putredinem prona est; partesque solida, ob tenorem amissum, humorum depravatorum stagnationi favent? Porro §. 140. Das Fortschreiten des Brandes, inquit, ist entweder dem Fortschreiten der ersten Ursache desselben, oder dem durch die Einbauchung der faulen Gauche erregten Faulfeber zuzuschreiben. „Verum si accessus febris putridæ, gangrænam propagare valet: quid obstat, quo minus gangræna a febre putrida protopatita, quin ulla præcesserit inflammatio, accendatur? Tandem § 139; ubi de sphacelo disputat, sequentia habet: „Zuweilen tödtet der Brand plötzlich, und ehe er noch einen wichtigen Theil erreicht, ja oft wenn er noch vor einem sehr geringen Anfange ist. Es scheint, dass der Tod
 D in

in dem Falle einer besondern giftigen Eigenschaft der Fäulniß und tödtlichen Wirkung derselben auf das Nervensystem zuzuschreiben ist.“ Igitur putredo ex Cel. Auctoris mente, veneni indolem induit et brevissime omnes nervos paralyticos reddere, imo toti machianae mortem afferre potest. Nonne ergo, in leviori ejus gradu, idem saltim in una alterave parte accidere poterit, præprimis in eo, de quo loquimur, morbo, ut in quo nervorum vis statim ab initio læsa est? —

En igitur fontem, e quo dubia mea contra observationes, in cadaveribus febre putrida demortuorum factas, scaturiunt; eaque eo mihi majoris momenti esse videntur, quo equidem certius crediderim, detecta in extispiciis aptius multo e natura febris putridae, quam ex prægressa qualicunque inflammatione, explicari.

Quod autem gangræna et sphacelus a causis, ab inflammatione diversissimis, oriri queant, magnorum medicorum observationes testantur, quarum nonnullas hic inferere juvabit. *Hildanus* *) haud vulgarem

*) De gangrænæ sphacelo. c. 4. p. 775.

fem narrat casum hominis, florente aetate optimaque valetudine gaudentis. Is insolita gravitate, frigore et stupore in binis tibiis corripiebatur, quin ulla præcesserit affectio, quæ justam causam phaenomenorum præberet. Interea symptomata incrementum indies pergebant, tibiæ gangræna tentabantur, quam sphacelus, ad genua usque ascendens, et tandem mors excepit. Inciso Cadavere, vena cava eo loco, quo in venas iliacas secedit, a tumore scirrholo compressa inventa est.

Lieutaud *) narrat, quod Ebrius quidam, qui stans indormierat, pedibus inflexis et recurvatis humo impositis per aliquot horas somnum ceperit, et, quamprimum evigilasset, utrumque pedem gangrænosum fenserit.

Van Swieten **) similem enarrat casum. „Nobilis juvenis, Academiae Ultrajectinæ civis, hilari exceptus convivio domum redierat bene potus. Auræ captandæ gratia apertæ fenestræ pronus incubuit, cubitis

D 2

in-

*) Journal de Medicine, Chirurgie, Pharmacie etc.

**), Commentar. Tom. I, p. 739.

innixus, sicque tota nocte mansit vino somnoque sepultus. Sequenti mane expergefactus, dum corpus movere volebat, concidit credens, se pedibus carere. Tristi enim infortunio subligacula arcte adfricta sic compresserant venas, ut nihil per illas redire potuerit, dum interim per arterias, aucto per ebrietatem impetu, sanguis pel-leretur; unde tumor partium, et ab hoc tumore major adhuc adfrictio subligaculo-rum facta fuerat. Suffocato hinc omni vi-tali humorum motu, gangræna utrumque crus occupaverat, quæ cito adscendens ad femur utrumque lethalis fuit.“ *Tulpius* *) de sene quodam fatuo et diutissime debili narrat, quod, paucos intra dies, fere in qualibet ejus corporis parte gangræna sen-sim orta sit, antequam mors eum e medio tolleret. „Non licebat illi vel natibus in-sidere, vel cubito incumbere, nedum cal-cem pavimento imponere, vel scapulam in parietem inclinare, quin protinus extingue-retur calor, et a gangræna obsideretur non minus pars premens, quam pressa.“ *Van Swieten* **) similem adducit casum femine,

90 an-

*) *Observat. med. Lib. III. cap. XLVI.*

**) *Comment, Tom. I. p. 759.*

90 annos natæ, in qua ante mortem non tantum partes extremas gangrænosas fieri, verum et genam, cui dormiens incubuerat, simili labe corripì, observavit.

Hardeus infantem habet viginti dies natum, qui diris ab ortu vexabatur torminibus. Impediebatur ejus deglutitio et singultientis instar clamitabat. Postea ingruunt convulsiones, inter quas fatis cessit.

Aperto corpusculo, reperiuntur intestina tenuia flatibus distenta, hic illic gangrænosa.

In *Mangeto* non absimilis invenitur casus: Puerum, 14 annos natum, dira vexabant tormina. Surfum et deorsum assumpta æque ac foeces excernebantur.

Postea accedunt convulsiones cum dentium fridore, denique mors. Instituta cadaveris sectione, conspiciebatur intestinum ilium, haud procul a coeco, nigrum et sphacelatum.

Sed sufficiant hæc exempla gangræne citra præviam inflammationem, enatæ. In
im.

immensum pæne adaugeri possent; verum ab uberiori eorum recensione consulto abstineo; res ipsa enim fati clara est dudumque ab aliis in apricum posita.

Resumamus igitur filum abruptum et investigemus deinceps modum, quo miasma corpus afficiat. Jam supra adnotavi, quod, in primo morbi stadio, miasmatis vi nervorum actio lædatur ac debilitetur eoque fiat, ut vires vasculosi systematis solvantur, universumque corpus imbecille reddatur, sicque simul miasmati ad reliquas sanguinis partes via paretur. Partes vero, sanguinem constituentes, quum iterum indole, densitate et cohærentia inter se discrepent, necesse est, ut miasma eas primum afficiat, quæ viribus ejus minus, quam quidem reliquæ, resistunt, ideoque crassissima sanguinis pars tardissime reliquarum subibit fortem. Hinc duo alia hujus morbi oriuntur stadia, de quibus mihi nunc differendum erit.

Sanguinem vulgo in serum, cruorem et lympham dividere solent. Ex his lymphæ coagulabilis vocata, majorem cohærentiæ gradum nacta est; non solum enim, sero ac cruori immixta, iis densitatem majorem

rem-

remque cohesionem impertit, sed ipsa etiam in firmas corporis humani partes, mirifica naturae vi plastica abit.

Miasma igitur februm putridarum, dissolvens ac putrefaciens, omnium primo videtur in serum ac cruorem, quippe sanguinis partes dissolutioni propiores indeque miasmatis actioni minus resistentes, vim suam exercere.

Cruorem igitur miasma in altero morbi stadio attenuat et dissolvit; quo attenuato, sero, quo circumfusus est, cruor facile immiscetur, cumque eo in vasa minima, quae alias rubros globulos non admittere censent, penetrat; quo fit, ut vasa laticem serosum vehentia, quum serum rubore nunc imbutum sit, rubra etiam appareant. Quod vero id accidat, si phaenomena, hoc in stadio occurrentia, spectes, facile persuasum habebis. In omni fere febre putrida, si eum attigerit gradum, de quo sermo nunc est, vascula, in oculo serpentina, tumere, sanguine extendi, rubere, et excepto dolore, quasi inflammatione tentari videbis. Quum autem nemo oculos sic affectos inflammatos dicat, causam hujus

huius phaenomeni vix in aliam, quam designatam, recte conjicies.

Verum enim vero si cruor attenuatus sero immixtus vasa minima, alias humiorem decolorem ferentia, penetrare oculosque ita afficere queat, ut inflammationis speciem praeseferant: nonne idem in quavis parte interna evenire poterit? Quid mirum igitur, quod in cadaveribus, hoc in stadio demortuorum tunicae ventriculi, intestina, cerebri involuera; imo et oesophagus, ac trachea etc. rubra sanguineque tumefacta reperta sint?

Si inflammatio esset horum phaenomenorum causa, quot quaeſo symptomata, vita adhuc superstite, occurrissent? Dolor scilicet dilacerans, fixus; hyperaesthesia, pervigilium, urina aut flammea, aut tenuissima, albida, et sic porro: quod vero tantum abest, ut accidat, ut potius contrarium hoc in stadio compareat; aeger nempe anaesthesia, stupore, vel sopore corripitur, omnes ejus vires fractae jacent, et de nulla re miser queritur. Ad haec, licet saepe genae rubeant, id tamen ex eodem forsitan fonte, quo oculorum rubor, profluit.

Licet

Licet vero plura de hoc stadio dicenda super-
 sint; brevitatis tamen gratia iis non im-
 moraturus, ad ultimum morbi stadium pro-
 gredior, in quo graviora demum nascuntur
 symptomata. In quovis morbo acuto, in
 quo systemata omnia iusto robore gaudent,
 et fomes morbificus eo agit, ut æquilibri-
 um turbando, secretiones naturales atque
 inde excretiones, vel supprimat, aut in
 una alterave parte nimis acceleret, auge-
 atque, multa nascuntur noxia symptomata,
 machine destructionem minantia; enimve-
 ro natura vel intima virium harmonia, qua
 omnes functiones sibi correspondent, id ef-
 ficat, ut, ad reactionem invitata, suo sta-
 tum conamine æquilibrium restituere adla-
 borent. Tunc vero systemata omnia ad va-
 lidiores et quasi tumultuarios incitantur mo-
 tus, quos coctionis humorum nomine vete-
 res denotarunt, quibus talis humoribus
 conciliatur conditio, ut fomes ille, iis im-
 mixtus, aut innocuus evadat, aut diversis
 modis et locis e corpore eliminetur; quod
 Crisin vocant. Quodsi autem fomes ejus
 est indolis, ut non solum systematum fun-
 ctiones lædat, sed et ipsas vires aggredia-
 tur, easque solvat; tunc, etsi æquilibrium
 restituere vires conentur, tamen coctionem

E

per.

perfectam vix perficient, crisinque bonam haud facile producent, quippe, nisi subsidio extrinseco suffulciantur, tantam malignæ materiae vim superare non valent. Quum igitur in putrida febre vires, utut imbecillius agere pergant, tamen ob imbecillitatem iis inductam, materiem inimicam e corpore expellere nequeant; clare elucet, quare, progrediente morbo, tam sæpe fiat, ut humorum destructio magis magisque promoveatur, et mors inevitabilis tandem tragediam finiat. — Scimus autem ex supra dictis, suppurationem nihil aliud, quam lymphæ coagulabilis immutationem esse, quæ plurimis a causis, quas inter Cl. de *Haen* etiam acrimonias varias et contagia numerat, procreatur. Eodem modo igitur, quo in aliis morbis, et in hoc a vi miasmatis, in summo morbi gradu, lymphæ adeo immutari potest, ut puris speciem referat, eo tamen discrimine, quod aliis in morbis a vi vasorum valente pus generetur, blandaque gaudeat indole; hic autem vi vasorum languente, a materia noxia, depravante, miasmatae putæ, perficiatur. Inde vero puri generato acrimoniæ natura conciliatur, quo fit, ut suppuratio nata, nec salutaris, nec critica esse possit.

Quum

Quum vero etiam illis in morbis, in quibus suppuratio a vi vasorum peragitur; aliquando occurrat, ut materia generata ad partes quasdam, et subinde internas nobiliores deponatur, quod metastasin dicunt, qua morbus, ut repetitæ observationes ipsaque ratio suadent, sæpe lethalis evadit; quanto magis metastatis hæc insalubris in hoc accidet morbo, in quo materia alienata e corpore excerni nequit, et partes, per duo stadia prægressa, jam ad corruptionem proclives factæ sunt?

Anne ideo fieri potest, si materia hæc puriformis, corrupta, in ultimis vitæ momentis, metastatice e massa humorum ad unam alteramve partem internam nobilent deponatur; ut, eam destruendo, mortis, phænomenorumque, sectione detectorum, fiat causa?

Porro, quando in vigore morbi omnes sanguinis partes destructæ corruptæque, et intima earum crasis dissoluta est, nonne particulæ putridæ inde evolventur? Quo factò, nonne inde universa humorum massa acrimoniam putridam acquireret? — Acrimonia vero humorum putrida, quod nemi-

nem fugit, præprimis gangrænæ oriundæ ansam præbet, et accedente quacunque de causa circulationis in parte interceptione, erasio vasorum, humorum in cellulofam telam effusio, verbo, gangræna inevitabilis est. Quanta autem momenta hic occurrunt, quæ circulationem impediant!

Nonne v. g. a diuturniori decubitu ægrorum in dorsum vel coxas, quo circulatio iis in partibus interrumpitur, gangrænam oriri vides? Porro ex eo, quod supra de inflammatione diximus, liquet, quod motus humorum in peripheria corporis, quum vis cordis, ut experimentis *Whyttiani* demonstratum est, eo non pertingat, a sola vi musculari minimorum vasorum peragatur. — Quum ergo in hoc morbo vis omnis muscularis langueat, sanguis in superficie rite promoveri nequit; quo duo nasci mala necesse est: sanguis, acrimonia putrida infectus, quum facile in minimis illis vasis stagnet, variis modis effundi potest, quo oriuntur maculæ rubræ, nigræ, lividæ etc. quas petechias vocant. Alterum gravius adhuc, scilicet massa sanguinis ad ea loca, ad quæ in statu naturali per vim cordis propellitur, nempe ad intestina, cerebrum

brum et pulmones, eo in stadio, quo circulatio in peripheria languet, a vi cordis, quamdiu valet, majori copia impellitur; quo alia provocantur gravia symptomata, revera inflammationem nuntiantia, licet quam longissime illa absit, quæque pro diversitate loci, quem occupant, et ipsa diversa apparent. — Sanguis nimirum dissolutus, acris, si ad pulmones urgeatur, quum a venis ob earum imbecillitatem, iusto tempore revehi nequeat, vasa replet, inque iis quietem quasi capit, quo fit, ut vasa aërifera comprimantur et respiratio anhelosa, fervida, strepens evadat: acritate vero sua, latera, quibus apprimitur erodens, gangrænam cito accendat necesse est. Idem etiam, si ad caput sanguis dirigatur, evenire debet, ut tamen alia simul oriantur symptomata, nempe delirium, vel sopor, lethargus, carus, et convulsiones.

Et dum intestina invadit sanguis, vasa eorum replet, distendit, inque ramulis stagnat, secretionesque inhibet; tuncque ventrem tumere ac expandi, et eodem modo, quo in recensitis casibus, gangrænam viscerum abdominalium cito oriri, videbis. — Neque vero necesse est, ut hæc quæ diximus,

mus, omnia vivo adhuc ægrò eveniant. Nonne enim dissoluti humores, mox post mortem, quo tempore ex arteriis in venas effunduntur, inque minimis vasculis plenariam quietem capiunt, ob acrimoniam putridam iis infixam, maculas illas rubras, fuscas, quas in pulmonibus, vel intestinis aut in ventriculo cadaverum dissectio monstravit, efficere possunt?

Quid mirum igitur, si in cadaveribus eorum, quos putrida jugulavit febris, partes vel sanguine turgentes, vel suppuratæ, vel gangræna aut sphacelo correptæprehenduntur? Nonne in morbo, in quo lymphæ tantopere depravatur, humores tantam acrimoniam adepti ac vasa velut resoluta, omnique pæne tono orbata sunt, circuitum sanguinis oportet ob levissimam causam interrumpi? Sane miraculum esset, si hoc non contingeret? Non est ergo, quod ad inflammationes occultas confugias, si phænomenorum in superioribus commemoratorum causas rimari velis. Qui naturam febris putridæ bene intellectam habet, multifarias eorum causas facile perspiciet, etiam si inflammationis nullam habeat rationem. Ceterum tota hæc disputatio theoriam
magis

magis, quam praxin medicam respicit; dubito enim, facile ullum, et si vel accerimus occultæ hujus farinae inflammationis defensor sit, methodum antiptlogisticam proprie dictam, ad tollendam eam, adhibiturum.

Atque hæc sunt, quæ *mibi* verisimilia videntur. Materiam ad disputandum proposui, de qua equidem in utramque partem differi posse, haud ignoro. Nec, me multa hic omisisse fateri, erubescō.

18

Handwritten text, mostly illegible due to fading and bleed-through from the reverse side of the page.

Emendanda

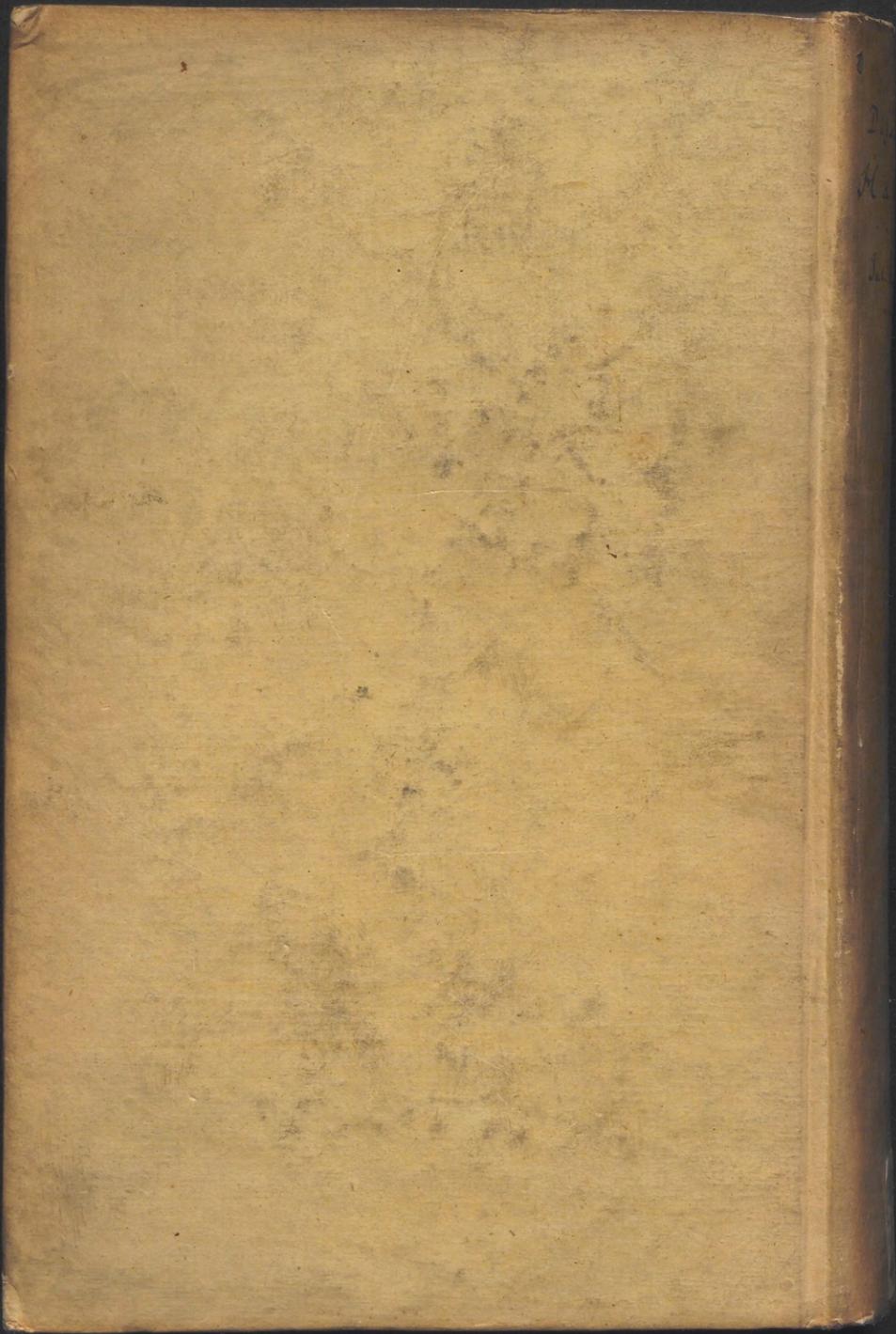
- Pag. 2. *) *Kanilf* legatur *Kanif*.
— 5. *) The Works Robert — The Works of
Rob.
— 7. lin. 18. carryng — carrying.
— 9. lin. 12. ille — illi.
— 19. a lin. 12. *legatur*: tempestatem pluviis
gravem, diu asperam, — commorationem
in nos. — assumptionem ciborum —
diu protractam.

Einband:

1. Einband des K. W. Lechner Kanak.
2. Einband des W. Kober — The Works of
Kob.
3. Einband des K. W. Lechner Kanak.
4. Einband des W. Kober — The Works of
Kob.
5. Einband des K. W. Lechner Kanak.
6. Einband des W. Kober — The Works of
Kob.
7. Einband des K. W. Lechner Kanak.
8. Einband des W. Kober — The Works of
Kob.
9. Einband des K. W. Lechner Kanak.
10. Einband des W. Kober — The Works of
Kob.

W 78

D. CA

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA
SISTENS DVBIA QVAEDAM
CONTRA
INFLAMMATIONES
OCCVLTAS
IN

D.
A
SV
I
D

